

Г.Б.Штельмах

АКТИВНИ МЕТОДИ НАВЧАННЯ У ШКОЛІ МОЛОДОГО ВЧИТЕЛЯ

Эта статья посвящена проблеме поиска активных методов обучения в школе молодого учителя, педагогическим условиям, которые обеспечивают эффективные результаты использования деловой игры в подготовке молодых учителей к профессиональной деятельности.

Большое внимание уделяется таким активным методам как педагогические ситуации, дискуссии, конференции.

This article is devoted to the problem of searching of active methods of teaching in young teacher's school, to the pedagogical conditions which provide effective results of usage of a business game in training young teachers for professional activity.

Great attention is paid to the active methods such as: pedagogical situations, discussions, conferences.

Перебудова всіх сторін діяльності школи неможлива без розвитку мислення вчителів-початківців, без оволодіння ними новими, прогресивними формами управління дитячим колективом. Ось чому у школі молодого вчителя навчання покликане формувати у вчителів прагнення до самостійного вивчення актуальних проблем педагогіки і психології, озброїти їх знаннями та вміннями необхідними для швидкої адаптації, до найновіших досягнень науки та передового педагогічного досвіду.

Великими можливостями у розв'язанні поставленої проблеми наділені активні методи навчання, що дають можливість скоротити шлях від набуття знань до їх практичного застосування. До таких методів ми відносимо ділові ігри, завдання, пов'язані з процесом управління пізнавальною діяльністю школярів, лабораторно-практичні завдання, дискусії, конференції, курсові роботи. При їх допомозі на заняттях у школі молодого вчителя педагоги не тільки поповнюють знання, але й вдосконалюють свої професійні уміння, розвивають професійно-значущі якості, обмінюються власним досвідом. У них розвивається здібність виділяти із сукупності ситуацій основні напрямки діяльності класного керівника.

На заняттях у школі молодого вчителя ми аналізували педагогічні ситуації, які сприяли формуванню й обґрунтуванню висновків, виробленню конкретного стилю мислення.

На семінарських заняттях нами практикувались педагогічні і психологічні замальовки “Мій перший урок”, “Як провести перші батьківські збори” та інші. На практичних заняттях ми систематично розв’язували педагогічні задачі, які давали можливість перевірити теоретичні знання на практиці.

Молоді вчителі під час роботи зустрілися з необхідністю розв’язувати різноманітні завдання, що підлягають єдиній меті – формуванню всебічно і гармонійно розвинутої особистості. Адаптація до шкільної практики вимагає від педагога зібраності, необхідної для розв’язання навчальних та виховних завдань. Вчителям-початківцям приходиться застосовувати на практиці свої професійно-педагогічні знання, переосмислювати більшість теоретичних положень, тому що вони діють не в абстрактних умовах, а в конкретних ситуаціях, зустрічаються з реальними людьми. Ось чому розв’язання педагогічних завдань повинно зайняти центральне місце на практичних заняттях школи молодого вчителя.

Нами апробувалися ділові ігри. Ділову гру ми розглядаємо як різновидність управлінської гри, яка відпрацьовує навички прийняття та реалізації стратегічних рішень. Ділові ігри допомагають імітувати навчально-виховний процес, колективні творчі справи школярів і управляти ними. У них закладена можливість не тільки приймати рішення, але й організувати його виконання. Учасники гри можуть побачити результати своїх дій, порівняти їх з результатами колег. Ділова гра дає можливість вчителям-початківцям вийти за межі своєї професійної діяльності, познайомитися з роботою суміжних груп і попрактикуватися у розв’язанні взаємоспоріднених проблем.

Використання випадкових факторів у грі підсилює ступінь ризику у прийнятті рішення, виховує швидкість реакції й організаційну сміливість.

Ділову гру треба поєднувати з іншими активними методами. На початку навчання вона примушує учасників побачити і проаналізувати свою діяльність крізь призму теорії і систематизувати знання. На цьому етапі гра викликає багато питань теоретичного і нормативного характеру і стимулює вчителів глибоко засвоювати теоретичний курс у школі молодого вчителя. Ігри, що завершують основний курс навчання, допомагають оцінити свої знання і використати науково-методичні рекомендації у практичній діяльності.

Досвід свідчить про те, що ефективність ділової гри залежить від вибору теми. Підготовка до гри може здійснюватися шляхом поетапного збору матеріалу у процесі лекційного курсу, семінарських і лабораторно-практичних занять. Позиція кожного учасника гри визначається викладачем. В одному випадку вона може бути чітко окресленою, що виключає імпровізацію, а в другому – викладач лише вказує вихідне положення, визначаючи контури мети, а учасникам надається можливість свободи вибору позиції в грі. Уміння аргументувати, вибирати реальні позиції ми оцінювали при підведенні підсумків. Розподіл ролей та завдань між учасниками гри здійснює викладач, староста групи із врахуванням інтересів та побажань, можливостей та рівня підготовки кожного молодого вчителя.

Ділова гра – це моделювання навчально-виховного процесу, ось чому важливо підтримувати ігровий процес та коректувати його у заданому напрямку. Позиція викладача багатогранна: до гри – він інструктор, а в процесі її – консультант, по закінченні – суддя і на завершенні – керівник дискусії.

З метою підвищення пізнавального і виховного потенціалу занять ми проводили рольові ігри. Наприклад,

нами була організована і проведена рольова гра на тему: “Обмін позиціями”. Головна мета цієї гри – створення конфліктних ситуацій, що виходять за межі міжособистісних відносин. Під час рольової гри молоді вчителі були поставлені в такі умови, в яких вони вимушені виконувати чітко визначені функції. В залежності від поставлених завдань вони осмислюють штучно створену ситуацію і визначають свої дії. Беручи участь у рольовій грі, вчителі привчаються мислити, аналізувати та оцінювати свої дії, вдосконалюючи вміння визначати причинно-наслідкові зв’язки педагогічного процесу, теоретично обґрунтовувати свої дії.

Аналіз практики використання рольових ігор свідчить про те, що вони сприяють закріпленню у вчителів стійкого інтересу до педагогічної професії, розширенню професійного кругозору, удосконаленню навичок контролю та самоконтролю. Рольові ігри розвивають самостійність, здібність приймати правильне рішення, швидко й оперативно орієнтуватися у ситуаціях, концентрувати волю і увагу на розв’язанні поставлених завдань.

Слід зазначити, що активні методи роботи в навчальному процесі школи молодого вчителя передбачали включення в себе систему відносин “викладач – молодий учитель – учень”, а сама педагогічна праця виступала формою їх взаємодій. Основу педагогічного процесу склали відносини між викладачем і вчителями-початківцями, під час яких окремий вчитель виступав активним учасником цього процесу. Структура відносин “викладач – молодий учитель – учень” являє собою систему просторово-часових, психічних і соціальних контактів, що мають стійкий інтерес. Навчальний процес у школі молодого вчителя ми організували на взаємній активності викладача та вчителів. Взаємна активність виражається у взаємодії, яка включає різноманітні зв’язки, новий характер стосунків, які базуються на повазі до

людини, що сприяє формуванню активної особистісної позиції, колективних відносин.

Учителі, слухачі школи молодого вчителя, виділяються високим рівнем культури, пізнавальною активністю, новим стилем мислення, професійною зіркістю. Отже, якщо подібний курс навчання молодих учителів цілеспрямовано організовувати і проводити, то він сприяє більш завершеній підготовці вчителів.